

บทที่ 8

กริยาธาตุหมวด 5, 8 และ 9

ในภาษาสันสกฤต กริยาหลัก หรือกริยาสำคัญที่สุดในประโยค เราเรียกว่า **กริยาอาชยาด** มีส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดอยู่ 2 ส่วน คือ

ส่วนแรก รากศัพท์ หรือที่เรียกตามหลักไวยากรณ์ว่า **ธาตุ**

ส่วนที่สอง คือ สิ่งที่นำมาใช้ผันกริยาให้มีความหลากหลาย ที่เรียกว่า **วิภक्ति** (เพื่อให้ต่างจากสัพวิภक्ति หรือ วิภक्तिนามที่ใช้ผันคำนามซึ่งเราเคยทราบมาแล้ว เราจึงขอเรียกวิภक्तिที่ใช้ผันกริยาว่า ตึงวิภक्ति)

8.1 กริยาภาษาสันสกฤต

***ธาตุ** คือ รากศัพท์ของคำทุกชนิด ในภาษาสันสกฤตมี 10 หมวด และแบ่งไว้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

กลุ่มที่ 1 ธาตุที่มีปัจจัยที่ลงท้ายด้วยเสียง a (अ) ประกอบอยู่กับธาตุ มี 4 หมวด ได้แก่

ธาตุหมวด 1 (ภวาทิคณะ)	มีปัจจัยประจำหมวด คือ	a	अ
ธาตุหมวด 6 (ตुहातिकณะ)	มีปัจจัยประจำหมวด คือ	a	अ
ธาตุหมวด 4 (ทิวาทิคณะ)	มีปัจจัยประจำหมวด คือ	ya	य
ธาตุหมวด 10 (जुरातिकณะ)	มีปัจจัยประจำหมวด คือ	aya	अय

กลุ่มที่ 2 ธาตุที่มีปัจจัย u (उ), nu (नु), nā (ना) ประกอบอยู่กับธาตุ มี 3 หมวด ได้แก่

ธาตุหมวด 5 (सुवातिकณะ)	มีปัจจัยประจำหมวด คือ	nu	नु
ธาตุหมวด 8 (तनातिकณะ)	มีปัจจัยประจำหมวด คือ	u	उ
ธาตุหมวด 9 (गुरयातिकณะ)	มีปัจจัยประจำหมวด คือ	nā	ना

กลุ่มที่ 3 ธาตุที่ไม่มีปัจจัย ประกอบอยู่กับธาตุ มี 3 หมวด ได้แก่

ธาตุหมวด 2 (अथातिकณะ)	มีวิธีการผันเฉพาะตัว มีรูปอ่อน และรูปแข็ง
ธาตุหมวด 3 (शुहेत्यातिकณะ)	มีการซ้ำพยางค์ต้นธาตุ และกริยามีรูปอ่อนและรูปแข็ง
ธาตุหมวด 7 (रुधातिकณะ)	มีการเติม n, na (न् , न्) หน้าพยัญชนะสุดธาตุ

ตั้งได้กล่าวไว้เบื้องต้น สารวธาตุก-ลการ นั้น แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก ไม่มีวิภक्तिแข็ง-อ่อน (ใช้กับธาตุ หมวด 1, 6, 4, 10) ส่วนกลุ่มที่ 2 มีวิภक्तिแข็ง-อ่อน (ใช้กับธาตุกลุ่มที่เหลือ) รูปวิภक्तिกรिया ธาตุกลุ่มที่ 2 มีวิภक्तिแตกต่างจากกลุ่มที่ 1 เล็กน้อย และมีวิภक्तिที่ใช้สำหรับรูปแข็งและรูปอ่อน ดังนี้

*ตารางวิภक्तिหมวด **लग्, लङ्, लोङ्, विसिङ्** แสดงวิภक्तिแข็งในช่อง**मसि** ส่วนที่เหลือเป็นวิภक्तिอ่อน วิภक्तिที่ขีดเส้นใต้คือวิภक्तिที่มีรูปต่างไปจากเดิม

วิภक्तिหมวด **लग्** (वृत्तमाना) Present Tense

ปัจจุบันกาล, ใช้กับเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น แปลว่า ...อยู่, ย่อม..., จะ...

प्रसिम्भत				आत्मनेपथ		
बुरुष	एक.	तुवि.	तुहु.	एक.	तुवि.	तुहु.
3	ti ति	tas तस्	anti अन्ति	te ते	āte आते	ate अते
2	si सि	thas थस्	tha थ	se से	āthe आथे	dhve ध्वे
1	mi मि	vas वस्	mas मस्	e ए	vahe वहे	mahe महे

วิภक्तिหมวด **लङ्** (ह्यसदनि) Imperfect Or 1st Past Tense

อดีตกาลไม่สมบุรณ์ ใช้บอกอดีตกาลที่ผ่านแล้วเมื่อวานๆ แปลว่า ได้...แล้ว

प्रसिम्भत				आत्मनेपथ		
बुरुष	एक.	तुवि.	तुहु.	एक.	तुवि.	तुहु.
3	t त्	tām ताम्	an अन्	ta त	ātām आताम्	ata अत
2	s स्	tam तम्	ta त	thās थास्	āthām आथाम्	dhvam ध्वम्
1	am अम्	va व	ma म	i इ	vahi वहि	mahi महि

วิภक्तिหมวด **लोङ्** (पणुज्मि) Imperative Mood

ใช้แสดงคำสั่ง, ขอร้อง หรืออ้อนวอน แปลว่า จง..., ขอจง...เถิด

प्रसिम्भत				आत्मनेपथ		
बुरुष	एक.	तुवि.	तुहु.	एक.	तुवि.	तुहु.
3	tu तु	tām ताम्	antu अन्तु	tām ताम्	ātām आताम्	atām अताम्
2	hi हि	tam तम्	ta त	sva स्व	āthām आथाम्	dhvam ध्वम्
1	āni आनि	āva आव	āma आम	ai ऐ	āvahai आवहै	āmahai आमहै

วิภक्तिหมวด วิธिलิง (สप्तमी) Optative Mood

บอกความกำหนด, รำพึง หรือแนะนำ แปลว่า พึง..., ควร...

ปรัสนิมेष				
บุรุษ	เอก.	ทวิ.	พหู.	
3	yāt यात्	yātām याताम्	yus युस्	
2	yās यास्	yātām यातम्	yāta यात	
1	yām याम्	yāva याव	yāma याम	

आत्मनेपथ				
บุรุษ	เอก.	ทวิ.	พหู.	
3	īta ईत्	īyātām ईयाताम्	īran ईरन्	
2	īthās ईथास्	īyātham ईयाथाम्	īdhvam ईध्वम्	
1	īya ईय	īvahi ईवहि	īmahi ईमहि	

8.2 การผันกริยาอาขยาด ธาตุหมวดที่ 5 (สวาतिकณะ)

ธาตุหมวดที่ 5 อยู่ใน ธาตุกลุ่มที่ 2 คือ ธาตุที่มีปัจจัย u (उ), nu (नु), nā (ना) ประกอบอยู่ กับธาตุ ธาตุหมวดนี้ มีเพียง 34 ธาตุเท่านั้น และใช้มากเพียง 15 ธาตุ (คือเพียงไม่ถึงครึ่งของที่มี) โดยมี su ธาตุ แปลว่า คั้น, บีบ(น้ำโสม) เป็นตัวแรก มีวิธีการประสมส่วนประกอบก่อนผันต่างกับ กับ ธาตุกลุ่มที่ 1 (หมวด 1-4-6-10) อย่างชนิดหน้ามือเป็นหลังมือ คือ มี **รูปแข็งและรูปอ่อน** มี ปัจจัยประจำหมวดคือ nu โดยมีส่วนประกอบที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

ส่วนประกอบของกริยากลุ่มธาตุที่ 5 สวาतिकณะ svādigana

รูปที่ 1. แข็ง

ธาตุ + ปัจจัย **no (नो)** + วิภक्तिแข็ง (ดูตามตารางที่ให้ไว้) = กริยากรรตุวาจก

รูปที่ 2. อ่อน

ธาตุ + ปัจจัย **nu (नु)** + วิภक्तिอ่อน (ดูตามตารางที่ให้ไว้) = กริยากรรตุวาจก

กฎการผันเบื้องต้น

1. ปัจจัย nu เปลี่ยนเป็น no เมื่อประกอบกับวิภक्तिแข็ง แต่ถ้าวิภक्तिแข็งขึ้นต้นด้วยสระ ให้เปลี่ยนเป็น nav
2. ในวิภक्तिอ่อน ลบสระ u แห่ง nu ได้บ้าง เมื่ออยู่หน้าวิภक्तिที่ขึ้นต้นด้วย v และ m (ยกเว้นธาตุที่ลงท้ายด้วยพยัญชนะลบไม่ได้)
3. ในวิภक्तिอ่อน ธาตุที่ลงท้ายด้วยสระ หน้าวิภक्तिที่ขึ้นต้นด้วยสระ ให้เปลี่ยน nu เป็น nv แต่ถ้าเป็นธาตุที่ลงท้ายด้วยพยัญชนะ ให้เปลี่ยน nu เป็น nuv
4. ให้ลบ hi วิภक्ति (หมวดโลฏ) เมื่อประกอบกับธาตุที่ลงท้ายด้วยสระ

8.2.1 ธาตุหมวด 5 ที่ลงท้ายด้วยสระ

อุภยปีที่ธาตุ

ผัน su / सु [ปีบ, ตัน (น้ำโสม)] เป็นตัวอย่าง

หมวด लृ (प्रसिम्भत्)

หมวด लृ (आत्मनेपत्) ไม่มีวิภक्तिแข็ง

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	sunoti सुनोति	sunutas सुनुतस्	sunvanti* सुन्वन्ति	sunute सुनुते	sunvāte* सुन्वाते	sunvate* सुन्वते
2	sunosi सुनोषि	sunuthas सुनुथस्	sunutha सुनुथ	sunuṣe सुनुषे	sunvāthe* सुन्वाथे	sunudhve सुनुध्वे
1	sunomi सुनोमि	sunuvas, sunvas** सुनुवस् सुन्वस्	sunumas, sunmas** सुनुमस् सुन्मस्	sunve* सुन्वे	sunuvahe, sunvahe** सुनुवहे सुन्वहे	sunumahe, sunmahe** सुनुमहे सुन्महे

* วิภक्तिอ่อนที่ขึ้นต้นด้วยสระ ให้เปลี่ยน nu เป็น nv

** วิภक्तिอ่อนที่ขึ้นต้นด้วย v และ m ให้ลบปัจจัย u บ้างก็ได้ (เลยใช้ได้ทั้งสองแบบ)

หมวด लृ (प्रसिम्भत्)

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	asunot असुनोत्	asunutām असुनुताम्	asunvan असुन्वन्
2	asunos असुनोस्	asunutam असुनुतम्	asunuta असुनुत
1	asunavam* असुनवम्	asunuva, asunva असुनुव असुन्व	asunuma, asunma असुनुम असुन्म

* วิภक्तिแข็งขึ้นต้นด้วยสระ ให้เปลี่ยน no เป็น nav

หมวด **ล**ง (อาตมเนบท) ไม่มีวิภัक्तिแข็ง

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	asunuta असनुत	asunvātām असनुवाताम्	asunvata असनुवत
2	asunuthās असनुथास्	asunvāthām असनुवाथाम्	asunudhvam असनुध्वम्
1	asunvi असनुवि	asunuvahi, asunvahi असनुवहि असनुवहि	asunumahi, asunmahi असनुमहि असनुमहि

หมวด **ล**อ (ปรัลไมบท)

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	sunotu, sunutāt* सुनोतु सुनुतात्	sunutām सुनुताम्	sunvantu सुनुवन्तु
2	sunu, sunutāt* सुनु सुनुतात्	sunutam सुनुतम्	sunuta सुनुत
1	sunavāni सुनवानि	sunavāva सुनवाव	sunavāma सुनवाम

* sunutāt นิยมใช้มากในประโยคคำสั่ง ใช้ได้ทั้งบุรุษที่ 3 และบุรุษที่ 2

หมวด **ล**อ (อาตมเนบท)

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	sunutām सुनुताम्	sunvātām सुनुवाताम्	sunvatām सुनुवताम्
2	sunuṣva सुनुष्व	sunvāthām सुनुवाथाम्	sunudhvam सुनुध्वम्
1	sunavai सुनवै	sunavāvahai सुनुवावहै	sunavāmahai सुनुवामहै

หมวด **ว**ิธิลิ่ง (ปรัลไมบท) ไม่มีวิภัक्तिแข็ง

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	sunuyāt सुनुयात्	sunuyātām सुनुयाताम्	sunuyus सुनुयुस्
2	sunuyās सुनुयास्	sunuyātām सुनुयातम्	sunuyāta सुनुयाต
1	sunuyām सुनुयाम्	sunuyāva सुनुयाव	sunuyāma सुनुयाम

หมวด **วิธिलิง** (อาตมเนบท) ไม่มีวิภक्तिแข็ง

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	sunvīta सुन्वीत	sunvīyātām सुन्वीयाताम्	sunvīran सुन्वीरन्
2	sunvīthās सुन्वीथास्	sunvīyāthām सुन्वीयाथाम्	sunvīdhvam सुन्वीध्वम्
1	sunvīya सुन्वीय	sunvīvahi सुन्वीवहि	sunvīmahi सुन्वीमहि

8.2.2 **ธาตุหมวด 5** ที่ลงท้ายด้วยพยัญชนะ

ปรัสนิभेति

ผัน āp / आप् [ถึง, ได้รับ] ซึ่งผันได้เฉพาะปรัสนิभेति เป็นตัวอย่าง

หมวด **ลฎ** (ปรัสนิभेति)

หมวด **ลङ** (ปรัสนิभेति)

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	āpnoti आप्नोति	āpnotas आप्नोतस्	āpnuvanti* आप्नुवन्ति
2	āpnoṣi आप्नोषि	āpnothas आप्नोथस्	āpnutha आप्नुथ
1	āpnomi आप्नोमि	āpnuvas आप्नुवस्	āpnumas आप्नुमस्

เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
āpnot आप्नोत्	āpnotām आप्नोताम्	āpnuvan* आप्नुवन्
āpnos आप्नोस्	āpnotam आप्नोतम्	āpnuta आप्नुต
āpnavam** आप्नावम्	āpnuva आप्नुव	āpnuma आप्नुม

* หน้าวิภक्तिที่ขึ้นต้นด้วยสระ ธาตุที่ลงท้ายด้วยพยัญชนะ ให้เปลี่ยน nu เป็น nuv

** วิภक्तिแข็งที่ขึ้นต้นด้วยสระ ให้เปลี่ยน no เป็น nav

หมวด **ลौ** (ปรัสนิभेति)

หมวด **วิธिलิง** (ปรัสนิभेति) ไม่มีวิภक्तिแข็ง

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	āpnotu आप्नोतु	āpnotām आप्नोताम्	āpnuvantu आप्नुवन्तु
2	āpnuhi आप्नुहि	āpnotam आप्नोतम्	āpnuta आप्नुต
1	āpnavāni आप्नावानि	āpnavāva आप्नाव	āpnavāma आप्नावาม

เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
āpnuyāt आप्नुयात्	āpnuyātām आप्नुयाताम्	āpnuyus आप्नुयुस्
āpnuyās आप्नुयास्	āpnuyātam आप्नुयातम्	āpnuyāta आप्नुयात
āpnuyām आप्नुयाम्	āpnuyāva आप्नुयाव	āpnuyāma आप्नुयाम

आत्मनेपथिः

ध्निः aś / अश् [ऌऩऩ] ङ्ङिध्निःइःआत्मनेपथिः ढःदुःअः

हःहः अः (आत्मनेपथिः) ढःढःढःढः

हःहः अः (आत्मनेपथिः) ढःढःढःढः

ढःढःढः	अःहःहः	हःहःहः	हःहःहः
3	aśnute अश्नुते	aśnuvāte अश्नुवाते	aśnuvate अश्नुवते
2	aśnuṣe अश्नुषे	aśnuvāthe अश्नुवाथस्	aśnudhve अश्नुध्वे
1	aśnuve अश्नुवे	aśnuvahe अश्नुवहे	aśnumahe अश्नुमहे

अःहःहः	हःहःहः	हःहःहः
āśnuta आश्नुत	āśnuvātām आश्नुवाताम्	āśnuvata आश्नुवत
āśnuthās आश्नुथास्	āśnuvāthām आश्नुवाथाम्	āśnudhvam आश्नुध्वम्
āśnuvi आश्नुवि	āśnuvahi आश्नुवहि	āśnumahi आश्नुमहि

हःहः अः (आत्मनेपथिः)

हःहः अः (आत्मनेपथिः) ढःढःढःढः

ढःढःढः	अःहःहः	हःहःहः	हःहःहः
3	aśnutām अश्नुताम्	aśnuvātām अश्नुवाताम्	aśnuvatām अश्नुवताम्
2	aśnuṣva अश्नुष्व	aśnuvāthām अश्नुवाथाम्	aśnudhvam अश्नुध्वम्
1	aśnavai अश्नावै	aśnavāvahai अश्नाववहै	aśnavāmahai अश्नावमहै

अःहःहः	हःहःहः	हःहःहः
aśnuvīta अश्नुवीत	aśnuvīyātām अश्नुवीयाताम्	aśnuvīran अश्नुवीरन्
aśnuvīthās अश्नुवीथास्	aśnuvīyāthām अश्नुवीयाथाम्	aśnuvīdhvam अश्नुवीध्वम्
aśnuvīya अश्नुवीय	aśnuvīvahi अश्नुवीवहि	aśnuvīmahi अश्नुवीमहि

आत्मनेपथिः 5 ङ्ङिध्निःइः ढःढःढःढः

आत्मनेपथिः	अःहःहः	हःहःहः	हःहःहः	हःहःहः	हःहःहः	आत्मनेपथिः
आप्	āp	ढःढःढः, ढःढःढः	āpno	āpnu	āpnoti	-
शक्	śak	आः, आःढःढः	śakno	śaknu	śaknoti	-
श्रु (श्रु)	śru (śr)	ढःढः, ढःढःढः	śṛno	śṛnu	śṛnoti	-
अश्	aś	ऌऩऩ, ढःढःढःढः	aśno	aśnu	-	aśnute
चि	ci	ढःढः, ढःढःढः	cino	cinu	cinoti	cinute
सि	si	ढःढः, ढःढःढः	sino	sinu	sinoti	sinute

8.3 การผันกริยาอาขยาต ธาตุหมวดที่ 8 (ตนาทิดณะ)

ธาตุหมวดที่ 8 นี้ไม่ยาก มีเพียง 10 ธาตุเท่านั้น (บางตำราบอกว่ามีเพียง 8 ธาตุ) คือ มี tan ธาตุ แปลว่า ขยาย, แผ่ เป็นตัวแรก และที่ใช้มากที่สุดอีก 1 ตัว คือ kr ธาตุ ที่แปลว่า ทำ มีลักษณะการผันคล้ายกับธาตุหมวดที่ 5 (vsu) อย่างมาก จนดูเหมือนแทบจะเป็นหมวดเดียวกันเลย คือ มี **รูปแข็งและรูปอ่อน** มีปัจจัยประจำหมวดคือ u โดยมีส่วนประกอบที่สำคัญ ดังนี้

ส่วนประกอบของกริยากลุ่มธาตุที่ 8 ตนาทิดณะ *tanādigaṇa*

รูปที่ 1. แข็ง

ธาตุ + ปัจจัย **o (ओ)** + วิภक्तिแข็ง (ดูตามตารางที่ให้ไว้) = กริยากรรตุวาจก

รูปที่ 2. อ่อน

ธาตุ + ปัจจัย **u (उ)** + วิภक्तिอ่อน (ดูตามตารางที่ให้ไว้) = กริยากรรตุวาจก

กฎการผันเบื้องต้น

1. ปัจจัย u เปลี่ยนเป็น o เมื่อประกอบกับวิภक्तिแข็ง แต่ถ้าวิภक्तिแข็งขึ้นต้นด้วยสระ ให้เปลี่ยนเป็น av
2. ในวิภक्तिอ่อน ลบปัจจัย u ได้บ้าง เมื่ออยู่หน้าวิภक्तिที่ขึ้นต้นด้วย v และ m แต่ปัจจัย u จะกลายเป็น v เมื่อประกอบวิภक्तिที่ขึ้นต้นด้วยสระ
3. วิภक्ति hi (หมวด **โลฏ**) ให้ลบทิ้ง

อุภยปทีธาตุ

ผัน tan / तन् [ขยาย, แผ่] เป็นตัวอย่าง

หมวด **ลฎ** (ปรัสโมภ)

หมวด **ลฎ** (อาตมเนภ) ไม่มีวิภक्तिแข็ง

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	tanoti तनोति	tanutas तनुतस्	tanvanti* तन्वन्ति
2	tanoṣi तनोषि	tanuthas तनुथस्	tanutha तनुथ
1	tanomi तनोमि	tanuvas, tanvas** तनुवस् तन्वस्	tanumas, tanmas** तनुमस् तन्मस्

เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
tanute तनुते	tanvāte* तन्वाते	tanvate* तन्वते
tanuṣe तनुषे	tanvāthe* तन्वाथे	tanudhve तनुध्वे
tanve* तन्वे	tanuvahe, tanvahe* तनुवहे तन्वहे	tanumahe, tanmahe* तनुमहे तन्महे

* ในวิภक्तिอ่อน u จะกลายเป็น v เมื่อประกอบวิภक्तिที่ขึ้นต้นด้วยสระ

** ในวิภक्तिอ่อนที่ขึ้นต้นด้วย v และ m ให้ลบปัจจัย u บ้างก็ได้ (เลยใช้ได้ทั้งสองแบบ)

หมวด ๑๖ (ปรัลไมบท)

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	atanot अतनोत्	atanutām अतनुताम्	atanvan अतन्वन्
2	atanos अतनोस्	atanutam अतनुतम्	atanuta अतनुत
1	atanavam* अतनवम्	atanuva, atanva अतनुव अतन्व	atanuma, atanma अतनुम अतन्म

* ในวิภक्तिแข็งที่ขึ้นต้นด้วยสระ ให้เปลี่ยน o เป็น av

หมวด ๑๖ (อาตมเนบท) ไม่มีวิภक्तिแข็ง

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	atanuta अतनुत	atanvātām अतन्वाताम्	atanvata अतन्वत
2	atanuthās अतनुथास्	atanvāthām अตन्वाथाम्	atanudhvam अतनुध्वम्
1	atanvi अतन्वि	atanuvahi, atanvahi अतनुवहि अตन्वहि	atanumahi, atanmahī अतनुमहि अतन्महि

หมวด ๑๗ (ปรัลไมบท)

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	tanotu, tanutāt* तनोतु तनुतात्	tanutām तनुताम्	tanvantu तन्वन्तु
2	tanu, tanutāt* तनु तनुतात्	tanutam तनुतम्	tanuta तनुत
1	tanavāni तनवानि	tanavāva तनवाव	tanavāma तनवाम

* tanutāt นิยมใช้มากในประโยคคำสั่ง ใช้ได้ทั้งบุรุษที่ 3 และบุรุษที่ 2

หมวด ๑๗ (อาตมเนบท)

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	tanutām तनुताम्	tanvātām तन्वाताम्	tanvatām तन्वताम्
2	tanuṣva तनुष्वा	tanvāthām तन्वाथाम्	tanudhvam तनुध्वम्
1	tanavai तनवै	tanavāvahai तनवावहै	tanavāmahai तनवामहै

ตารางวิภक्तिหมวด (วิธิ)लिङ् (ร่ำพิง, แนะนำ) เป็นวิภक्तिอ่อนทั้งหมด

หมวด วิธิलिङ् (ปรัสไมบท) ไม่มีวิภक्तिแข็ง

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	tanuyāt तनुयात्	tanuyātām तनुयाताम्	tanuyus तनुयुस्
2	tanuyās तनुयास्	tanuyātām तनुयातम्	tanuyāta तनुयात
1	tanuyām तनुयाम्	tanuyāva तनुयाव	tanuyāma तनुयाम

หมวด วิธิलिङ् (อาตมเนบท) ไม่มีวิภक्तिแข็ง

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	tanvīta तन्वीत	tanvīyātām तन्वीयाताम्	tanvīran तन्वीरन्
2	tanvīthās तन्वीथास्	tanvīyāthām तन्वीयाथाम्	tanvīdhvam तन्वीध्वम्
1	tanvīya तन्वीय	tanvīvahi तन्वीवहि	tanvīmahi तन्वीमहि

การผันกริยาธาตุหมวด 8 พิเศษ

kr / कु [ทำ]

หมวด लृ (ปรัสไมบท)

หมวด लृ (อาตมเนบท) ไม่มีวิภक्तिแข็ง

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	karoti करोति	kurutas कुरुत्स्	kurvanti* कुर्वन्ति	kurute कुरुते	kurvāte* कुर्वते	kurvate* कुर्वते
2	karosi करोषि	kuruthas कुरुथस्	kurutha कुरुथ	kuruse कुरुषे	kurvāthe** कुर्वथे	kurudhve कुरुध्वे
1	karomi करोमि	kurvas** कुर्वस्	kurmas** कुर्मस्	kurve* कुर्वे	kurvahe** कुर्वहे	kurmahe** कुर्महे

* ในวิภक्तिอ่อนที่ขึ้นต้นด้วยสระ u จะกลายเป็น v

** ในวิภक्तिอ่อนที่ขึ้นต้นด้วย v และ m ให้ลบปัจจัย u เสมอ

kr ธาตุ เป็นธาตุพิเศษ ผันต่างจากธาตุอื่นในหมวดที่ 8 นี้ ควรจำไว้ให้ดี เพราะมีที่ใช้มาก เมื่อผสมกับอุปสรรค คือ sam kr ธาตุจะกลายเป็น skr รวมกันเป็น samskṛta

ข้อสังเกต ในการผันกริยาหมวดที่ 8 ปัจจุบันกาล (लग्) โดยเฉพาะ kr चातु คือ

เมื่อจะประกอบกับ **วิภัक्तिแข็ง** คือ เอกพจน์ ของ บุรุษที่ 3, 2, 1 (ti, si, mi) kr จะกลายเป็น kar (ทำเป็นขึ้นคุณ) เมื่อประกอบกับ o ปัจจัยสำหรับวิภัक्तिแข็ง ก็จะได้รูปคำกริยา (stem) คือ karo เมื่อนำไปผันจึงได้รูปเป็น karoti, karosi, karomi ตามลำดับ

เมื่อจะประกอบกับ **วิภัक्तिอ่อน** คือ ทวิพจน์ และพหูพจน์ ของ บุรุษที่ 3, 2, 1 (tas, anti, thas, tha, vas, mas) kr จะกลายเป็น kur (ทำสระ r เป็น ur) เมื่อประกอบกับ u ปัจจัยสำหรับวิภัक्तिอ่อน ก็จะได้รูปคำกริยา (stem) คือ kuru เมื่อนำไปผันจึงได้รูปเป็น kurutas, kurvanti

(kur + u ปัจจัย + anti ต้องนำ u + a = va ตามกฎสนธิ) เป็นต้น

หมวด लग् (प्रसिम्भत्)

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	akarot अकरोत्	akurutām अकुरुताम्	akurvan अकुर्वन्
2	akaros अकरोस्	akurutam अकुरुतम्	akuruta अकुरुत
1	akaravam* अकरवम्	akurva अकुर्व	akurma अकुर्म

หมวด लग् (आत्मनेपत्) ไม่มีวิภัक्तिแข็ง

เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
akuruta अकुरुत	akurvātām अकुर्वाताम्	akurvata अकुर्वत
akuruthās अकुरुथास्	akurvāthām अकुर्वाथाम्	akurudhvam अकुरुध्वम्
akurvi अकुर्वि	akurvahi अकुर्वहि	akurmahi अकुर्महि

* ในวิภัक्तिแข็งที่ขึ้นต้นด้วยสระ ให้เปลี่ยน o เป็น av

หมวด लोङ् (प्रसिम्भत्)

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	karotu, kurutāt* करोतु कुरुतात्	kurutām कुरुताम्	kurvantu कुर्वन्तु
2	kuru, kurutāt* कुरु कुरुतात्	kurutam कुरुतम्	kuruta कुरुत
1	karavāni करवानि	karavāva करवाव	karavāma करवाम

หมวด लोङ् (आत्मनेपत्)

เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
kurutām कुरुताम्	kurvātām कुर्वाताम्	kurvatām कुर्वताम्
kuruṣva कुरुष्व	kurvāthām कुर्वाथाम्	kurudhvam कुरुध्वम्
karavai करवै	karavāvahai करवावहै	karavāmahai करवामहै

* kurutāt นิยมใช้มากในประโยคคำสั่ง ใช้ได้ทั้งบุรุษที่ 3 และบุรุษที่ 2

ตารางวิภक्तिหมวด (วิธิ)ลिंग (ร่ำพิง, แนะนำ) เป็นวิภक्तिอ่อนทั้งหมด

หมวด วิธิลिंग (ปรัสไมบท)

หมวด วิธิลिंग (อาตมเนบท)

บुरुยที่	เอกพจน	ทวิพจน	พหุพจน
3	kuryāt कुर्यात्	kuryātām कुर्याताम्	kuryus कुर्युस्
2	kuryās कुर्यास्	kuryātam कुर्यातम्	kuryāta कुर्यात
1	kuryām कुर्याम्	kuryāva कुर्याव	kuryāma कुर्याम

เอกพจน	ทวิพจน	พหุพจน
kurvīta कुर्वीत	kurvīyātām कुर्वीयाताम्	kurvīran कुर्वीरन्
kurvīthās कुर्वीथास्	kurvīyāthām कुर्वीयाथाम्	kurvīdhvam कुर्वीध्वम्
kurvīya कुर्वीय	kurvīvahi कुर्वीवहि	kurvīmahi कुर्वीमहि

* ในวิภक्तिอ่อนที่ขึ้นต้นด้วย y จะมีรูปก่อนประกอบวิภक्तिเป็น kur

ธาตุหมวดที่ 8 ดังตารางนี้

ธาตุ	ความหมาย	รูปแข็ง	รูปอ่อน	ปรัสไมบท	อาตมเนบท	
तन्	tan	ชยาย, แผ่	tano	tanu	tanoti	tanute
मन्	man	พิจารณา, คิด	mano	manu	-	manute
वन्	van	ขอ, เทียวแสวงหา	vano	vanu	-	vanute
सन्	san	ให้	sano	sanu	sanoti	sanute
क्षन्	kṣaṇ	เบียดเบียน, ฆ่า	kṣaṇo	kṣaṇu	kṣaṇoti	kṣaṇute
क्षिन्	kṣiṇ	เบียดเบียน, ฆ่า	kṣiṇo	kṣiṇu	kṣiṇoti	kṣiṇute
ऋन्	ṛṇ	ไป	ṛṇo	ṛṇu	ṛṇoti	ṛṇute
घृन्	ghṛṇ	ส่องแสง	ghṛṇo	ghṛṇu	ghṛṇoti	ghṛṇute
तृन्	ṭṛṇ	กิน(หญ้า)	ṭṛṇo	ṭṛṇu	ṭṛṇoti	ṭṛṇute
कु	kṛ	ทำ	karo	kuru	karoti	kurute

ข้อสังเกต

ธาตุหมวด 8 นี้เกือบทั้งหมดลงท้ายด้วยพยัญชนะ n หรือ ṇ และมีปัจจัยประจำหมวดคือ u ทำให้ดูคล้ายกับธาตุหมวด 5 เป็นอย่างมาก ธาตุที่ลงท้ายด้วยสระ มีเพียงหนึ่ง คือ kṛ ธาตุ ซึ่งมีการผันเป็นพิเศษ

8.4 การผันกริยาอาขยาต ธาตุหมวดที่ 9 (กรยาทิดณะ)

ส่วนประกอบของกริยากลุ่มธาตุที่ 9 กรยาทิดณะ *krayādigāṇa*

ธาตุหมวดที่ 9 นี้ มีเพียง 61 ธาตุเท่านั้น และใช้มากประมาณ 10 ธาตุ (คือเพียง 1 ใน 6) โดยมี *krī* ธาตุ แปลว่า ซื่อ เป็นตัวแรก มีลักษณะการผันแบ่งเป็น **รูปแข็งและรูปอ่อน** มีปัจจัยประจำหมวดคือ *nā* มีส่วนประกอบที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

รูปที่ 1. แข็ง

ธาตุ + ปัจจัย **nā (ना)** + วิภक्तिแข็ง (ดูตามตารางที่ให้ไว้) = กริยากรรตุวาจก

รูปที่ 2. อ่อน

ธาตุ + ปัจจัย **nī (नी)** + วิภक्तिอ่อน (ดูตามตารางที่ให้ไว้) = กริยากรรตุวาจก

กฎการผันเบื้องต้น

- ปัจจัย *nā* เปลี่ยนเป็น *nī* เมื่อประกอบกับวิภक्तिอ่อนที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะ ให้ลบสระ *i* แห่ง *nī* เมื่อประกอบวิภक्तिที่ขึ้นต้นด้วยสระ (*nī* กลายเป็น *n*)
- ธาตุบางตัวมีการเปลี่ยนแปลง เช่น
 - ธาตุบางตัวทำยธาตุเป็นสระเสียงยาว ให้ทำเป็นเสียงสั้น เช่น $\sqrt{li} > li$, $\sqrt{pū} > pu$, $\sqrt{grī} > gr$
 - ธาตุ $\sqrt{grh} > grh$, $\sqrt{jñā} > jā$
- ธาตุที่มีเสียงนาสิกย์กลางธาตุ ให้ลบเสียงนาสิกย์ เช่น $\sqrt{bandh} > badh$, $\sqrt{granth} > grath$
- nā* ปัจจัย กับ *hi* วิภक्ति (หมวด **โสก**) กลายเป็น *āna* เมื่อประกอบกับธาตุที่ลงท้ายด้วยพยัญชนะ เช่น $badhnī + hi = badhāna$, $stabhnī + hi = stabhāna$

อุภยปที่ธาตุ

ผัน *krī* / **ครี** [ซื่อ] เป็นตัวอย่าง

หมวด **สก** (ปรัสไมบท)

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	krīṇāti ครีणाति	krīṇītas ครีणीतस्	krīṇanti* ครीणन्ति
2	krīṇāsi ครีणासि	krīṇīthas ครีणीथस्	krīṇītha ครีणीथ
1	krīṇāmi ครีणामि	krīṇīvas ครีणीवस्	krīṇīmas ครีणीमस्

หมวด **สก** (อาตมเนบท) ไม่มีวิภक्तिแข็ง

เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
krīṇīte ครีणीते	krīṇāte* ครีणाते	krīṇate* ครีणते
krīṇīse ครีणीषे	krīṇāthe* ครีणाथे	krīṇīdhve ครีणीध्वे
krīṇe* ครีणे	krīṇīvahe ครีणीवहे	krīṇīmahe ครีणीमहे

ข้อสังเกต ตามกฎการผันเบื้องต้น ข้อ 1

* ในวิภक्तिอ่อน ให้ลบสระ ī แห่ง nī เมื่อประกอบวิภक्तिที่ขึ้นต้นด้วยสระ

หมวด **ลृ** (ปรัสนิมิต)

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	akrīṇāt अक्रीणात्	akrīṇātām अक्रीणीताम्	akrīṇan अक्रीणन्
2	akrīṇās अक्रीणास्	akrīṇītām अक्रीणीताम्	akrīṇīta अक्रीणीत
1	akrīṇām अक्रीणाम्	akrīṇīva अक्रीणीव	akrīṇīma अक्रीणीम

หมวด **लृ** (อาत्मเนपथ) ไม่มีวิภक्तिแข็ง

เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
akrīṇīta अक्रीणीत	akrīṇātām अक्रीणाताम्	akrīṇata अक्रीणत
akrīṇīthās अक्रीणीथास्	akrīṇāthām अक्रीणाथाम्	akrīṇīdhvam अक्रीणीध्वम्
akrīṇī अक्रीणि	akrīṇīvahi अक्रीणीवहि	akrīṇīmahi अक्रीणीमहि

หมวด **लृ** (ปรัสนิมิต)

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	krīṇātu, krīṇītāt* क्रीणातु क्रीणीतात्	krīṇītām क्रीणीताम्	krīṇantu क्रीणन्तु
2	krīṇīhi, krīṇītāt* क्रीणीहि क्रीणीतात्	krīṇītām क्रीणीताम्	krīṇīta क्रीणीत
1	krīṇāni क्रीणानि	krīṇāva क्रीणाव	krīṇāma क्रीणाम

หมวด **लृ** (อาत्मเนปथ)

เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
krīṇītām क्रीणीताम्	krīṇātām क्रीणाताम्	krīṇātām क्रीणताम्
krīṇīṣva क्रीणीष्व	krīṇāthām क्रीणाथाम्	krīṇīdhvam क्रीणीध्वम्
krīṇai क्रीणै	krīṇāvahai क्रीणावहै	krīṇāmahai क्रीणामहै

* krīṇītāt นิยมใช้มากในประโยคคำสั่ง ใช้ได้ทั้งบุรุษที่ 3 และบุรุษที่ 2

ตารางวิภक्तिหมวด (วิธิ)ลृ (จำพียง, แนะนำ) เป็นวิภक्तिอ่อนทั้งหมด

หมวด **วิธิลृ** (ปรัสนิมิต)

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	krīṇīyāt क्रीणीयात्	krīṇīyātām क्रीणीयाताम्	krīṇīyus क्रीणीयुस्
2	krīṇīyās क्रीणीयास्	krīṇīyātām क्रीणीयाताम्	krīṇīyāta क्रीणीयात
1	krīṇīyām क्रीणीयाम्	krīṇīyāva क्रीणीयाव	krīṇīyāma क्रीणीयाम

หมวด **วิธิลृ** (อาत्मเนปथ)

เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
krīṇīta क्रीणीत	krīṇīyātām क्रीणीयाताम्	krīṇīran क्रीणीरन्
krīṇīthās क्रीणीथास्	krīṇīyāthām क्रीणीयाथाम्	krīṇīdhvam क्रीणीध्वम्
krīṇīya क्रीणीय	krīṇīvahi क्रीणीवहि	krīṇīmahi क्रीणीमहि

อุภยปีที่ธาตุ

การผัน ङा / jñā [รู้]

ธาตุที่ใช้มากที่สุด ในหมวดที่ 9 นี้ คือ jñā แปลว่า รู้ เมื่อจะผันจะเปลี่ยนรูปให้่งายขึ้น คือ จาก jñā เป็น jā แล้วประกอบปัจจัย คือ nā ก่อนผันด้วยวิภัตติแข็ง หรือ nī ก่อนผันด้วยวิภัตติอ่อน แล้วนำมาผันด้วยวิภัตติอาขยาต ดังนี้

หมวด ฌฏ (ปรัลไมบท)

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	jānāti जानाति	jānītas जानीतस्	jānanti* जानन्ति
2	jānāsi जानासि	jānīthas जानीथस्	jānītha जानीथ
1	jānāmi जानामि	jānīvas जानीवस्	jānīmas जानीमस्

หมวด ฌฏ (อาตมเนบท) ไม่มีวิภัตติแข็ง

เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
jānīte जानीते	jānāte* जानाते	jānate* जानते
jānīṣe जानीषे	jānāthe* जानाथे	jānīdhve जानीध्वे
jāne* जाने	jānīvahe जानीवहे	jānīmahe जानीमहे

* ในวิภัตติอ่อน ให้ลบสระ ī แห่ง nī เมื่อประกอบวิภัตติที่ขึ้นต้นด้วยสระ

หมวด ฌง (ปรัลไมบท)

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	ajānāt अजानात्	ajānītām अजानीताम्	ajānan* अजानन्
2	ajānās अजानास्	ajānītam अजानीतम्	ajānīta अजानीत
1	ajānām अजानाम्	ajānīva अजानीव	ajānīma अजानीम

หมวด ฌง (อาตมเนบท) ไม่มีวิภัตติแข็ง

เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
ajānīta अजानीत	ajānātām** अजानาताम्	ajānata** अजानत
ajānīthās अजानीथास्	ajānāthām** अजानाथाम्	ajānīdhvam अजानीध्वम्
ajāni** अजानि	ajānīvahi अजानीवहि	ajānīmahi अजानीमहि

หมวด ฌญ (ปรัลไมบท)

บุรุษที่	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
3	jānātu, jānītāt* जानातु जानीतात्	jānītām जानीताम्	jānantu जानन्तु
2	jānīhi, jānītāt* जानीहि जानीतात्	jānītam जानीतम्	jānīta जानीत
1	jānāni जानानि	jānāva जानाव	jānāma जानाम

หมวด ฌญ (อาตมเนบท)

เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
jānītām जानीताम्	jānātām** जानाताम्	jānatām** जानताम्
jānīṣva जानीष्व	jānāthām** जानाथाम्	jānīdhvam जानीध्वम्
jānai** जानै	jānāvahai जानावहै	jānāmahai जानामहै

* jānītāt นิยมใช้มากในประโยคคำสั่ง ใช้ได้ทั้งบุรุษที่ 3 และบุรุษที่ 2

ตารางวิภक्तिหมวด (วิधि) (ร่ำ) เป็นวิภक्तिอ่อนทั้งหมด

หมวด วิधि (ปรัสนิभ) (pāraśāmbha)

หมวด วิधि (आत्मनेपथ) (ātmanepath)

बुद्धि	एकपथ	द्विपथ	पुत्रपथ
3	jānīyāt जानीयात्	jānīyātām जानीयाताम्	jānīyus जानीयुस्
2	jānīyās जानीयास्	jānīyātām जानीयाताम्	jānīyāta जानीयात
1	jānīyām जानीयाम्	jānīyāva जानीयाव	jānīyāma जानीयाम

एकपथ	द्विपथ	पुत्रपथ
jānīta जानीत	jānīyātām जानीयाताम्	jānīran जानीरन्
jānīhās जानीथास्	jānīyāthām जानीयाथाम्	jānīdhvam जानीध्वम्
jānīya जानीय	jānīvahi जानीवहि	jānīmahi जानीमहि

आठुमवदुतु 9 तुतुतुतुतु दङुतुतुतुतु

आठु	कवुतुतुतु	रुतुतुतु	रुतुतुतु	पुतुतुतु	आठुतुतुतु	
गुतुतु	granth (grath)	दुतु, तुतु, तुतु	grathnā	grathnī	grathnāti	-
तुतुतु	bandh (badh)	दुतु, तुतु	badhnā	badhnī	badhnāti	-
तुतुतु	manth (math)	कुतु(तुतुतुतु)	mathnā	mathnī	mathnāti	-
तुतुतु	stambh (stabh)	तुतु, तुतु	stabhnā	stabhnī	stambhnāti	-
कुतु	krī	तुतु	krīṇā	krīṇī	krīṇāti	krīṇīte
गुतु	grah (grh)	कुतु, तुतु	grhṇā	grhṇī	grhṇāti	grhṇīte
कुतु	jñā	तुतु, तुतु	jānā	jānī	jānāti	jānīte

ศัพท์ประจำบท

นามศัพท์

ศัพท์		ลึงค์	คำแปล
अञ्जलि	añjali	m.	การไหว้
आकाश	ākāśa	m.	ท้องฟ้า, อากาศ
आपद्	āpad	f.	เคราะห์ร้าย, ยามวิบัติ, ความวิบัติ, ยามยาก
उपनिषद्	upanīṣad	f.	คัมภีร์อุปนิษัต
उष्णिह्	uṣṇih	f.	อุษนิหะ, ชื่อฉันทน์ในคัมภีร์ฤคเวท.
ऋच्	ṛc	f.	บทประพันธ์แต่ละบทของคัมภีร์ฤคเวท, คัมภีร์ฤคเวท
कार्य	kārya	n.	หน้าที่, กิจอันพึงทำ
क्रोध	krodha	m.	ความโกรธ
पद्म	padma	m./n.	ดอกบัว (ดอกบัวหลวง)
भाषण	bhāṣaṇa	n.	คำพูด, การพูด
माला	mālā	f.	พวงมาลัย
यज्ञ	yajña	m.	การบูชา, พิธีบูชาพลีทาน
वसति	vasati	f.	ที่อาศัย, ที่พัก
शरद्	śarad	f.	ศรัทกาล, ฤดูใบไม้ร่วง, ปี
विप्र	vipra	m.	พราหมณ์
सोम	soma	m.	น้ำโซม

กริยาศัพท์

(อุปสรรค+) ธาตุ	ตัวอย่าง	ความหมายธาตุ (+อุปสรรค)		
विद् (6)	vid	วิท	vindati, -te	พบ, หามาได้, ได้รับ
आ+ वृ (5)	ā+ vṛ	อา+ วृ	āvṛṇoti /-ṇute	ปกคลุม, ปิด
दृश् (1)	ḍṛś Pass.	ทฤศ	ḍṛśyate	(กรรม) ถูกเห็น, ปรากฏเป็น
मुष् (9)	muṣ	มุษ	muṣṇāti	ลัก, ขโมย, ปล้นสะดม

แบบฝึกหัด บทที่ 8

1. จงแปลเป็นภาษาไทย

१ विप्रा यज्ञाय सोमं सुन्वताम्।

viprā yajñāya somam **sunvatām.** (√su 5.)

२ मह्यं पुस्तकानि दर्शय।

mahyam pustakāni **darśaya.** (√drś 1.)

३ ऋषयो वने फलानि चिनुवन्ति।

rṣayo vane phalāni **cinuvanti.** (√ci 5.)

४ लुब्धमर्थेन गृह्णीयात्क्रुद्धमञ्जलिकर्मणा।

lubdham arthena **grhṇīyāt** kruddham añjalikarmaṇā. (√grah 9.)

५ बुद्धस्य धर्मो लोके तनोति।

buddhasya dharmo loke **tanoti.** (√tan 8.)

६ गुरोरनुज्ञया कटे शिष्यावुपाविशताम्।

guror anujñayā kaṭe **śiṣyāv upāviśatām.** (√viś 6.)

๗ शिष्य कुरु कर्मानि।

śiṣya **kuru** karmāni. (√kr 8.)

๘ यो धेनुमुष्णात् त्वं तं बधान।

yo dhenum **amuṣṇāt** tvam taṃ **badhāna.** (√muṣ 9. / √bandh 9.)

๙ मूलफलादि वन आहारार्थं प्रचिन्वीरंस्तपस्विनः।

mūlaphalādi vana⁺ āhārarthaṃ **pracinvīraṃs⁺⁺** tapasvinaḥ. (√ci 5.)

2. จงอธิบายหลักเกณฑ์ทางไวยากรณ์ของคำที่พิมพ์ด้วยอักษรดำหนาในข้อ 1 ข้างต้น

3. จงแปลเป็นภาษาสันสกฤต (ทำสนธิให้ถูกต้องด้วย)

1. เมฆ ท.¹ ย่อมปกคลุม³ ซึ่งท้องฟ้า²

2. ขอท่าน¹ จงมีชีวิตอยู่(√jīV)² ตลอดร้อย⁴ แห่งปี⁵ (ตลอดร้อยแห่งฤดูใบไม้ร่วง)

3. ฉันที่อุษณิหะ² ย่อมมฤกเห็น³ ในคัมภีร์ฤคเวท¹

4. ราม¹ ได้ฟังแล้ว(√śru > śr)⁴ ซึ่งคำ³ ของครู²

5. ดอกบัวหลวง¹ เป็นที่อาศัย³ ของพระนางศรี²

6. พวกเด็กหญิง² กำลังทำ⁴ พวงมาลัย³ ที่สวยงาม(sundarī)²

7. หญิงสาว² ผู้ดำรงมั่นในสมาธิ(samādhisthā)¹ กำลังทำ⁴โยคะ³

8. น้องชาย²ของราม³ สามคน¹ ได้มีแล้ว(√bhū)⁴

รูปก่อนสนธิ vane⁺ pracinvīraṃs⁺⁺